

Troska nie o ideę, ale o ludzi...

Wojciech Iwanowski: **Jest Pan Profesorem pierwszym dyrektorem Instytutu Dziedzictwa Myśli Narodowej. Jaka jest geneza powstania tej instytucji?**

Jan Żaryn: Geneza powstania instytucji związana jest z zaproszeniem mojej osoby do współpracy przez premiera Piotra Glińskiego i wiceministra Jarosława Sellina. Zaproponowałem wówczas powołanie muzeum lub instytutu dedykowanego pamięci obozu narodowego. Przez lata środowisko to nie cieszyło się powszechnym uznaniem. W dalszych rozmowach uznano, że bliskość ideowa tradycji narodowej demokracji i szeroko pojętego katolicyzmu społecznego jest tak duża, że instytucja, która zostanie powołana, obejmie troską oba te środowiska. Chciałbym przy tym zaznaczyć, że Instytut stawia sobie za cel nie tylko troskę o jakąś ideę, ale o ludzi, którzy tworzyli te środowiska od czasów powstania styczniowego po dziś dzień. Instytut łączy więc nie tylko dwa nurty ideowe, łączy także pokolenia Polaków troszczących się o swoją ojczyznę.

Instytutowi patronują Roman Dmowski i Ignacy Jan Paderewski, jedni z ojców polskiej niepodległości. Niecodziennie zdarza się taki „podwójny” patronat. Co przesądziło o wyborze patronów Instytutu? Dlaczego zdecydowano się na dwie postacie.

Wybór ten należy odczytać w kontekście historycznym. Jest nim rok 2020, kiedy zapadały decyzje o powołaniu Instytutu, a zatem okoliczności ważnych rocznic. Odzyskania

Pomnik Wojciecha Korfatego we Wrocławiu, jednego z ojców niepodległej Polski, związanego z Chrześcijańską Demokracją

JAKUB SZYMCIUK/FOTO GOŚC

O środowiskach chrześcijańsko-społecznych i narodowych, niezastężonej infamii, jaka im towarzyszy, oraz nowo powstałym Instytucie Dziedzictwa Myśli Narodowej z prof. Janem Żarynem rozmawia

WOJCIECH IWANOWSKI

„Nowe Życie”

niepodległości w 1918 r. oraz Bitwy Warszawskiej w 1920 r. Wtedy obaj patroni byli często przywoływani. Obaj w dziele odzyskania i podtrzymywania niepodległości odegrali niebagatelną rolę. Ich podpisy widnieją pod Traktatem Wersalskim. W dzisiejszych czasach obaj Patroni odnaleźli już uznanie.

Takich ludzi jak oni było jednak więcej. Ogromny fragment dziedzictwa myśli narodowej i chrześcijańsko-społecznej jest przez naszych rodaków niepoznany. To właśnie o tych pomijanych ludziach i środowiskach Instytut chce w swojej działalności przypominać. Po stronie narodowej będą to Liga Polska czy Liga Narodowa, wszechstanowa i wszechpolskie organizacje. Jeśli chodzi o myśl chrześcijańsko-społeczną, to oczywiście wielu kapłanów oraz zakonników, jak brat Albert Chmielowski, wiele zakonnic, środowiska Stowarzyszenia Katolickiej Młodzieży Akademickiej *Odrodzenie* czy harcerstwa.

Do najbardziej znanych działań Instytutu należy Fundusz Patriotyczny. Jakie są założenia tego programu?

Fundusz Patriotyczny jest integralną częścią Instytutu Dziedzictwa Myśli Narodowej. Prowadzi go wydzielony dział z dyrektorem Andrzejem Turkowskim na czele. Wyrastał on z diagnozy rzeczywistości wskazującej, że pewne środowiska w Polsce były przez długie lata w Polsce niezastężenie pomijane. Niewątpliwie po roku 1989 z jednej strony odzyskiwaliśmy niepodległość, z drugiej zaś byliśmy pomawiani o różnorakie szowinizmy, nacjonalizmy i antysemityzm. Efektem tego środowiska odwołujące się do szeroko pojętego dziedzictwa chrześcijańsko-narodowego były w jakiejś mierze napiętnowane. Przez te środowiska narodowe nie zyskiwały akceptacji, jeśli chodzi o możliwości dotacyjne pozwalające na rozwój.

Fundusz Patriotyczny to konkretna suma pieniędzy dla NGO-sów i samorządów. Te 30 mln zł to środki przeznaczone na inicjatywy i organizacje odwołujące się do tradycji środowisk wspieranych przez Instytut. Jak się

okazało, zapotrzebowanie na wsparcie oferowane w ramach Funduszu było ogromne. Sumarycznie oferty w konkursie zostały złożone na kwotę przekraczającą 500 mln zł. To świadectwo niezwykle zainteresowania konkursem. Nie bez znaczenia jest sama nazwa programu *Wolność po Polsku*. Ma ona wskazywać, że można i nawet trzeba mieć poglądy, które niekoniecznie się wszystkim podobają, a wsparte są na fundamencie naszego, polskiego dziedzictwa. Taka jest nasza tradycja.

Przez lata środowiska narodowe znajdowały się w naszej ojczyźnie na „cenzurowanym”. Powołanie Instytutu jest próbą walki z tą infamią czy może raczej świadectwem przemijania uprzedzeń i swoistego renesansu myśli narodowej?

Bezspornie środowiska narodowe znajdowały i wciąż znajdują się na cenzurowanym. Nasz Instytut tego doświadcza. Wiele środowisk nie potrafi się zmierzyć z oczywistą prawdą, że nie tylko oni mają prawo do istnienia w życiu publicznym. Obóz narodowy i jego męczeństwo zapisane na kartach historii było niezwykle.

Z jednej strony ludzie wywodzący się z niego zostali wymordowani przez okupantów niemieckich, szczególnie dotyczyło to terenów Wielkopolski i Pomorza. Po II wojnie światowej obóz narodowy pozostał w podziemiu, a osoby z nim związane wciąż były mordowane przez nowych, sowieckich okupantów. Warto przypomnieć, że w latach tzw. stalinowskich przez więzienia komunistyczne przeszło ćwierć miliona Polaków. Niemala ich część to byli ludzie ze środowisk narodowych i chrześcijańsko-społecznych. Poza fizyczną rozprawą ze środowiskami niegodzącymi się na komunizm, skazano je również na infamię. Opierała się ona na zwyczajnym kłamstwie, zohydżającym środowiska narodowe. Czy mówi się, że narodowcem był Jan Kasprowicz? Nikt o tym fakcie nie wie. Takich postaci w obozie narodowym było bardzo wiele, jak choćby całe rody Chrzanowskich i Lutosławskich. Z tym ogromnym kłamstwem walczyć chce Instytut Dziedzictwa Myśli Narodowej.

Oprócz promocji dziedzictwa myśli narodowej Instytut stawia sobie za cel

wspieranie myśli chrześcijańsko-demokratycznej. Czy można spodziewać się jakichś szczególnych działań ukierunkowanych bezpośrednio na realizację tego zadania?

Oczywiście, poza Funduszem Patriotycznym staramy się wspierać wiele inicjatyw katolickich, choć nie tylko. Pamięcią ogarniamy również środowiska polskich protestantów, zarówno luteranów, jak i kalwinistów. Wspomnę tutaj tylko o superintendencie ewangelików augsburskich Juliuszu Bursche. Całe dziedzictwo chrześcijańskie, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa katolickiego, wiąże się z tradycją stowarzyszeniową. Przed wojną organizacje takie jak Akcja Katolicka, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży czy Caritas, realizowały powszechnie zasadę pomocniczości. Dziś do Funduszu Patriotycznego zapraszamy wszystkie organizacje odwołujące się do tego dziedzictwa.

Warto dodać, że na ostatnich Targach Książki Katolickiej Instytut został wyróżniony nagrodą Feniksa za dwa cykle wydawnicze. Słowniki biograficzne polskiego obozu narodowego i katolicyzmu społecznego. Co ciekawe, oba te środowiska się przenikały i wzajemnie inspirowały. Przykładem biografii, która winna się znaleźć w obu publikacjach, jest życiorys gen. Józefa Hallera czy prof. Wiesława Chrzanowskiego. Takich postaci jest o wiele więcej.

Jakie są największe wyzwania stojące przed Instytutem w najbliższym czasie? Czy planuje się jakieś nowe inicjatywy na miarę Funduszu Patriotycznego?

Przede wszystkim należy powiedzieć, że Fundusz Patriotyczny będzie kontynuowany. Planujemy również publikację kolejnych tomów nagradzanych słowników. Zamierzamy wydać 14 tomów. Tak szybka publikacja jest możliwa dzięki temu, że wielu badaczy zajmujących się tymi środowiskami przez całe lata pisało do przysłowiowej szuflady. Teraz, dzięki Instytutowi Dziedzictwa Myśli Narodowej, ich praca ma szansę ujrzeć światło dzienne.

Od początku swojego istnienia Instytut liczy na powstanie w stolicy muzeum poświęconego dziedzictwu narodowemu. Jako Instytut, w różnym

ROMAN KOSZOWSKI/FOTO GOŚĆ

Wyróżniony nagrodą Feniksa na Targach Książki Katolickiej cykl Słowników biograficznych polskiego obozu narodowego, wydany przez Instytut Dziedzictwa Myśli Narodowej

JEDRZEJ RAMS/FOTO GOŚĆ

16 października w Legnicy prof. Jan Żaryn otrzymał Nagrodę im. Henryka II Pobożnego. Jest to wyróżnienie przyznawane przez Bractwo Henryka Pobożnego. Ideą nagrody jest promowanie i nagradzanie osób, które w życiu publicznym stają w obronie cywilizacji chrześcijańskiej, ojczyzny, życia i godności człowieka

stopniu, angażujemy się w działania istniejących regionalnych muzeów. Razem z Polskimi Klejami Państwowymi nadawaliśmy imię nowo powstałym czy też remontowanym dworcem kolejowym. Przykładem może być dworzec Warszawa Wschodnia im. Romana Dmowskiego, katowicki Konstantego Wolnego czy białostocki Inki – Danuty Siedzikówny. Krakowski dworzec będzie nosił miano Józefa Piłsudskiego. Wśród patronów dworców pojawiają się również Ignacy Jan Paderewski (Poznań) i Eugeniusz Kwiatkowski (Gdynia).

Rozmawiamy kilka tygodni po beatyfikacji kard. Stefana Wyszyńskiego – Prymasa Tysiąclecia i Matki Różę Czackiej. Czy te postacie mogą inspirować współczesnych również w kwestiach społeczno-politycznych?

Jeśli chodzi o Różę Czacką, warto zgłębić prawdziwe znaczenie wykluczenia. Współcześnie różne środowiska prywatyzują to pojęcie i przeinaczają

jego rzeczywisty sens. Polską tradycją jest włączenie, przez Kościół katolicki czy inne wyznania chrześcijańskie, do krwiobiegu społecznego ludzi wykluczonych. Dzieło Lasek Matki Czackiej jest przykładem przywracania wykluczonych ludzi ogółowi społeczności. O tym warto wciąż przypominać, a pamiętając, odnajdywać inspirację.

Postać bł. Prymasa Tysiąclecia jest mi niezwykle bliska. Od lat zajmuję

się wielkim programem dla Polski, jakim była Nowenna Millennium. Warto powiedzieć, że był to nie tylko program religijny – duchowy. Była to również wielka lekcja historii i program społeczny na kolejne tysiąclecie. Największym dziełem Prymasa jest uratowanie polskiego narodu przed sowietyzacją. Co więcej, przeniesienie polskiego dziedzictwa w kolejne tysiąclecie. ●

INSTYTUT DZIEDZICTWA MYŚLI NARODOWEJ

im. Romana Dmowskiego i Ignacego Jana Paderewskiego

INSTYTUT DZIEDZICTWA
MYŚLI NARODOWEJ
im. Romana Dmowskiego
i Ignacego J. Paderewskiego

Państwowa instytucja kultury powołana 17 lutego 2020 r. przez ministra kultury i dziedzictwa narodowego Piotra Glińskiego. Instytut stawia sobie za cel studia nad dziedzictwem myśli narodowej oraz chrześcijańsko-demokratycznej. Instytutowi patronują Roman Dmowski oraz Ignacy Jan Paderewski.

Strona internetowa: www.idmn.pl